

B. Osobitná časť

K čl. I (zákon č. 417/2013 Z. z.)

K bodom 1 až 3

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 27.

K bodu 4

Navrhuje sa pri posudzovaní príjmu žiaka a študenta na účely poskytovania pomoci v hmotnej núdzi, ktorý žiak, alebo študent získal popri štúdiu dennou formou, zvýhodniť len toho, ktorý je nezaopatreným dieťaťom. V súčasnosti sa ochranný princíp pri posudzovaní príjmu žiaka a študenta aplikuje u každého žiaka strednej školy a každého študenta vysokej školy, ktorý študuje dennou formou štúdia. V aplikačnej praxi sa takéto zvýhodnenie týka napr. aj 40 ročných študentov denného štúdia, čo nie je v súlade s cieľom ochranného princípu uvedeného ustanovenia.

K bodom 5 a 6

Navrhuje sa na účely pomoci v hmotnej núdzi nepovažovať za príjem všetky príspevky poskytované v rámci aktívnych opatrení trhu práce v zmysle zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 5/2004 Z. z.“). V prípade všetkých príspevkov aktívnych opatrení na trhu práce realizovaných cez zákon č. 5/2004 Z. z., ako aj cez projekty a programy sa navrhuje postupovať rovnako, t. j. nepovažovať ich za príjem v celom rozsahu a zjednotiť ich posudzovanie. Týmto návrhom sa sleduje podpora aktívnej činnosti člena domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi, uplatnenie intenzívnejšieho prístupu pri udržiavaní pracovných návykov a rozvoj zručností nezamestnaného občana v hmotnej núdzi. Jedinou výnimkou bude aktívne opatrenie trhu práce zamerané na podporu opätovného začlenenia a udržania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie na trhu práce, ktorý bol členom domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi.

K bodu 7

Navrhuje sa pri posudzovaní hmotnej núdze a poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi považovať zamestnaneckú prémie a daňový bonus na dieťa za príjem. Dôvodom je výrazné zvýšenie daňového bonusu na dieťa ako aj skutočnosť, že pomoc v hmotnej núdzi je určená najmä pre osoby, ktoré majú minimálny príjem, ktorým si nemôžu zabezpečiť základné životné podmienky. Zamestnanecká prémie sa navrhuje vypustiť z dôvodu, že má obdobný účel ako daňový bonus na dieťa, t. j. daňové zvýhodnenie.

K bodu 8

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 27.

K bodu 9

Navrhuje sa doplnenie negatívneho vymedzenia majetku o majetok, ktorý nie je možné predat', prenajať, požiť a pod. Ide najmä o prípady, kedy napr. nehnuteľnosť podlieha exekúcii a nemožno s ňou nakladať bez predchádzajúceho písomného súhlasu exekútora, nevyporiadany majetok manželov po rozvode alebo keď osoba vlastní viaceré staré motorové vozidlá, ako napr. traktory, motorky, resp. nepojazdné motorové vozidlá, ktorých sa vzhľadom na poplatky za zošrotovanie vozidla nevedia „zbaviť“. Hodnota takýchto motorových vozidiel je naozaj minimálna a klient si takýmto majetkom nemôže riešiť hmotnú núdzu.

Prostredníctvom navrhovaného doplnenia ustanovenia sa zabezpečí, aby osoby, ktoré si z objektívnych dôvodov nemôžu riešiť hmotnú núdzu predajom alebo správou majetku, neprišli o možnosť, aby im mohla byť priznaná pomoc v hmotnej núdzi.

K bodu 10

Navrhuje sa zvýšiť miera poskytovanej ochrany u osamelého rodiča s malým dieťaťom. V zmysle navrhovaného sa nebude na účely poskytovania pomoci v hmotnej núdzi posudzovať možnosť zabezpečiť si príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou u člena domácnosti, ktorý je osamelý rodič starajúci sa o dieťa do jedného roku veku dieťaťa. Návrh vychádza z poznatkov aplikačnej praxe.

K bodu 11

Navrhuje sa nový okruh členov domácnosti, ktorými sú osoby s ťažkým zdravotným postihnutím odkázané na osobnú asistenciu, opatrovanie alebo sociálnu službu v zmysle platných právnych predpisov pre danú oblasť, u ktorých sa nebude skúmať možnosť zabezpečiť si príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou. Podľa súčasného právneho stavu sa za osobu, u ktorej sa neskúma možnosť zabezpečiť si príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou považuje len fyzická osoba uznaná za invalidnú z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %. Situácia fyzických osôb, ktoré majú ťažké zdravotné postihnutie a sú odkázané na osobnú asistenciu, opatrovanie alebo na sociálnu službu je dôvodom pre nepodmieňovanie dávky v hmotnej núdzi účasťou na výkone činností.

K bodu 12

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 27.

K bodu 13

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 14.

K bodu 14

Navrhuje sa zvýšenie súm dávky v hmotnej núdzi pre jednotlivé domácnosti a to na základe koeficientu, ktorým boli k 1. júlu 2022 upravené sumy životného minima.

Navrhuje sa, aby sa čas, v ktorom bol člen domácnosti uznaný za dočasne práceneschopného, považoval na účely posudzovania nároku na plnú výšku dávky v hmotnej

núdzi za čas, v ktorom táto osoba vykonala činnosť v právnom vzťahu, ktorý zakladá nárok na príjem zo závislej činnosti, dobrovoľnícku činnosť, menšie obecné služby alebo práce na predchádzanie mimoriadnej situácie. Výkon týchto činností sa požaduje na priznanie plnej výšky dávky v hmotnej núdzi. Podľa súčasnej právnej úpravy, ak člen domácnosti nemôže vykonať predmetné činnosti z dôvodu, že bol uznaný za dočasne práceneschopného na viac ako 15 po sebe nasledujúcich dní, rozsah hodín, počas ktorých musí člen domácnosti vykonávať predmetné činnosti sa znižuje o jednu hodinu za každý deň trvania dočasnej pracovnej neschopnosti. Tento postup je administratívne náročný a v niektorých prípadoch aj nespravodlivý voči príjemcom pomoci. Navrhovaným ustanovením sa ospravedlní každá neúčast' člena domácnosti na výkone činností a každá neúčast' v zamestnaní v prípadoch, kedy je člen domácnosti uznaný za dočasne práceneschopného.

Zároveň sa navrhuje predĺžiť dobu, počas ktorej sa neskúma povinnosť vykonávať činnosti potrebné na zachovanie plnej výšky dávky v hmotnej núdzi, o 1 mesiac. Ide o zmiernenie podmienok vzniku nároku na dávku v hmotnej núdzi, s tým, že výkon činností sa bude u člena domácnosti vyžadovať až po uplynutí 3 mesiacov od začatia poskytovania pomoci v hmotnej núdzi domácnosti.

V predmetnom ustanovení sa taktiež navrhuje, u člena domácnosti, ktorý odmietol ponuku na vykonávanie činností na účely vzniku nároku na dávku v hmotnej núdzi a z tohto dôvodu mu bolo ukončené poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi, vyžadovať pri novej žiadosti o pomoc v hmotnej núdzi plnenie podmienky vykonávania činností na účely nároku na pomoc v hmotnej núdzi ihneď od začatia poskytovania pomoci v hmotnej núdzi, ak k odmietnutiu vykonávania činností došlo v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov.

Ďalej sa upravujú ustanovenia, na základe ktorých boli členovia domácnosti povinní vykonávať dobrovoľnícku činnosť, pokiaľ im bola ponúknutá. Uvedené sa navrhuje najmä z dôvodu, že výkon dobrovoľníckej činnosti má dobrovoľný charakter, nemožno preto od člena domácnosti vyžadovať, aby vykonával dobrovoľnú činnosť na účely zachovania nároku na plnú výšku dávky v hmotnej núdzi. Z toho dôvodu sa navrhuje akceptovať výkon dobrovoľníckej činnosti ako činnosti, pri výkone ktorej sa nevyžaduje výkon činností pre priznanie plnej výšky dávky v hmotnej núdzi, rovnako ako pri vykonávaní závislej činnosti. V tejto súvislosti sa upravujú aj všetky nadväzujúce ustanovenia.

V predmetnom bode sa navrhujú aj legislatívno-technické úpravy.

K bodu 15

Navrhuje sa ustanoviť ochranný príspevok len v jednej sume. Ďalej sa navrhuje, aby nárok na ochranný príspevok nevznikol tehotnej žene od začiatku štvrtého mesiaca tehotenstva. Vzhľadom na to, že boli zavedené iné nástroje na podporu tehotných žien, napr. tehotenské a tehotenské štipendium, ochranný príspevok aj s ohľadom na jeho výšku pre túto cieľovú skupinu stráca opodstatnenosť. Zároveň sa v záujme zvýšenia miery ochrany tehotnej ženy v čl. III navrhuje tehotenské nepovažovať na účely zákona o životnom minime za príjem. Tehotná žena od začiatku štvrtého mesiaca tehotenstva má možnosť splniť podmienky nároku na aktivačný príspevok a zvýšiť tak sumu pomoci v hmotnej núdzi, ktorá sa poskytuje jej domácnosti. V záujme zvýšenia miery ochrany poskytovanej osamelým rodičom s malými deťmi sa navrhuje, aby nárok na ochranný príspevok trval v prípade člena domácnosti, ktorým je osamelý rodič, ktorý sa osobne, celodenne, riadne stará o dieťa až do jedného roku jeho veku dieťaťa (v súčasnosti je to do 31 týždňa veku dieťaťa).

K bodu 16

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 15.

K bodu 17

Navrhuje sa, aby nárok na ochranný príspevok, v prípade zistenia nedodržania liečebného režimu u člena domácnosti zanikol od kalendárneho mesiaca, v ktorom došlo k zisteniu nedodržania liečebného režimu a nepatrí až do konca kalendárneho mesiaca, v ktorom jeho dočasná pracovná neschopnosť skončila.

K bodu 18

Navrhuje sa ustanoviť aktivačný príspevok len v jednej sume. Navrhuje sa, aby nárok na aktivačný príspevok nevznikol členovi domácnosti, ktorý má príjem zo závislej činnosti, a to s ohľadom na skutočnosť, že podpora zamestnaných členov domácnosti je riešená v rámci iných systémov zameraných na podporu a motiváciu pracovať a udržať si zamestnanie (služby zamestnanosti, daňové úľavy).

Ďalej sa navrhuje, aby nárok na aktivačný príspevok nevznikol ani členovi domácnosti, ktorému sa vypláca rodičovský príspevok a študuje dennou formou štúdia. Z aplikačnej praxe vyplýva, že ide o nesystémový prvok. Uvedená skupina je už podporovaná v rámci systému štátnych sociálnych dávok prostredníctvom rodičovského príspevku.

Navrhuje sa tiež vypustiť vykonávanie činností formou menších obecných služieb alebo dobrovoľníckej činnosti len na účely aktivačného príspevku v rámci systému pomoci v hmotnej núdzi mimo zákona č. 5/2004 Z. z. Úprava podmienok výkonu činností formou menších obecných služieb alebo dobrovoľníckej činnosti osobitne len na účely zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov spôsobuje v praxi aplikačné problémy a nejednotnosť v postupoch, nakoľko vykonávanie takýchto činností upravuje aj zákon č. 5/2004 Z. z. Systém, ktorý sa uplatňuje v súčasnosti je málo efektívny a vykonávanie menších obecných služieb na základe zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi je ťažko kontrolovateľné, pričom dochádza k zneužívaniu tohto systému. Osoby, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi majú možnosť získať aktivačný príspevok aj účasťou na vzdelávaní a príprave pre trh práce alebo projektoch a programoch podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti. Efektivita distribúcie v rámci jednotlivých opatrení AOPT bude na jednom mieste. Navrhovaným sa zjednoduší a sprehľadní jednak aplikácia vzniku a trvania nároku na aktivačný príspevok, ako aj samotné vykonávanie a organizácia týchto činností.

K bodu 19

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 18.

K bodu 20

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 15.

K bodu 21

Navrhuje sa v záujme podpory aktivácie členov domácnosti, ktorí stratili nárok na aktivačný príspevok z dôvodu vyradenia z evidencie uchádzačov o zamestnanie alebo z dôvodu nesplnenia si oznamovacej povinnosti možnosť opätovného vzniku nároku naň už po 6 mesiacoch.

K bodu 22

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 18.

K bodu 23

Navrhuje sa upraviť výšku sumy príspevku na nezaopatrené dieťa na základe koeficientu, ktorým boli k 1. júlu 2022 upravené sumy životného minima.

K bodu 24

Navrhuje sa upraviť výšky súm príspevku na bývanie v závislosti od koeficientu, ktorým boli k 1. júlu 2022 upravené sumy životného minima.

K bodu 25

Navrhuje sa prehodnocovať nárok na príspevok na bývanie iba raz za rok. Návrh vyplýval z aplikačnej praxe.

K bodu 26

Spôsob zaokrúhľovania vypočítanej sumy pomoci v hmotnej núdzi sa navrhuje upraviť tak, že vypočítaná suma sa bude zaokrúhľovať na celé euro matematicky, napr. suma 100,4 € smerom nadol na sumu 100 € a suma od 100,5 € smerom nahor na sumu 101 €. Tento návrh vyplýva z aplikačnej praxe a má za cieľ znížiť administratívnu záťaž.

K bodu 27

Navrhuje sa vypustiť ustanovenie upravujúce poskytovanie osobitného príspevku. Predmetný nástroj bude nahradený v rámci aktívnych opatrení trhu práce, ktoré sú zamerané na zvyšovanie zamestnatelnosti znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie. Pomoc a podpora týchto znevýhodnených osôb pri ich návrate na trh práce budú zabezpečované prostredníctvom novo koncipovaného Príspevku na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 50 zákona č. 5/2004 Z.z.), ako aj prostredníctvom projektov a programov považovaných za aktívne opatrenia na trhu práce (§ 54 zákona č. 5/2004 Z. z.) v súlade s návrhom zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z.

K bodu 28

Navrhuje sa umožniť poskytnutie jednorazovej dávky aj domácnostiam, ktoré sú na základe posúdenia v hmotnej núdzi, ale pomoc v hmotnej núdzi sa im neposkytuje z dôvodu, že úhrn súm príjmu domácnosti prevyšuje úhrn súm pomoci v hmotnej núdzi, na ktoré má domácnosť podľa zákona nárok. Pomoc zo strany obce poskytovaná formou jednorazovej dávky by aj takejto rodine pomohla pokryť mimoriadne výdavky domácnosti.

K bodom 29 až 34

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 27.

K bodom 35 a 36

Navrhuje sa, aby v prípade, ak dôjde k smrti príjemcu, bola pozostalým vyplatená suma pomoci v hmotnej núdzi, na ktorú bol ku dňu smrti nárok a nie ktorá bola ku dňu smrti splatná. Návrh vyplýva z aplikačnej praxe, kde dochádza napr. k situáciám, kedy príjemca zomrie a jeho domácnosť síce mala nárok na pomoc v hmotnej núdzi, avšak nakoľko pomoc v hmotnej núdzi nebola v dotknutom mesiaci ešte splatná, ostatným členom domácnosti ju nemožno vyplatiť. Do nadobudnutia účinnosti ustanovení, ktoré upravujú vypustenie osobitného príspevku sa tento postup navrhuje aplikovať aj na osobitný príspevok. Zároveň sa v znení ustanovenia navrhuje legislatívno-technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 27.

K bodom 37 až 44

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 27.

K bodu 45

Navrhuje sa, aby v prípade, ak z dôvodu priznania dôchodkovej dávky alebo inej dávky sociálneho poistenia členovi domácnosti, ktorý nie je príjemcom pomoci v hmotnej núdzi, bude z dávky sociálneho poistenia zúčtovaná vyplatená pomoc v hmotnej núdzi úrad práce, sociálnych vecí a rodiny oznámil dotknutému členovi domácnosti skutočnosť, že jeho dávka sociálneho poistenia bude zúčtovaná s vyplatenou pomocou v hmotnej núdzi.

K bodu 46

Navrhuje sa ustanoviť možnosť úradu určiť osobitného príjemcu pomoci v hmotnej núdzi, ak ku dňu smrti príjemcu trval nárok na pomoc v hmotnej núdzi a členovia domácnosti sú neplnoletí alebo osoby, ktoré nemajú spôsobilosť na právne úkony. V súčasnosti úrad určí osobitného príjemcu v tomto prípade, len ak bola pomoc v hmotnej núdzi splatná. Návrh predstavuje komplexné riešenie situácie súvisiacej s novelizačným bodom 37.

K bodom 47 a 48

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 27.

K bodu 49

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 35.

K bodu 50

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 14.

K bodom 51 a 52

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 27.

K bodom 53 až 56

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačnými bodmi 14 a 27.

K bodu 57

Legislatívno - technická úprava súvisiaca so zmenami dotknutých právnych predpisoch.

K bodu 58

Legislatívno - technická úprava súvisiaca s novelizačným bodom 27.

K bodu 59

V nadväznosti na zmenu navrhovanú v § 10 (bod 14) súvisiacu s charakterom výkonu dobrovoľníckej činnosti sa v odseku 1 navrhuje, aby písomné dohody, ktoré uzatvoril úrad práce, sociálnych vecí a rodiny s organizátorom dobrovoľníckej činnosti pred účinnosťou tohto zákona, stratili dňom účinnosti tohto zákona platnosť, ak nezanikli skôr.

Navrhuje sa v odseku 2 ustanoviť prechodné obdobie poskytovania aktivačného príspevku pre člena domácnosti, ktorý má príjem zo závislej činnosti najmenej vo výške mesačnej minimálnej mzdy, v pôvodnej výške a za pôvodných podmienok, a to s ohľadom na potrebu vytvorenia časového priestoru pre nastavenie ďalších opatrení zameraných na podporu zamestnaných členov domácnosti v rámci systému aktívnej politiky trhu práce.

Ďalej sa navrhuje ustanoviť prechodné obdobie poskytovania osobitného príspevku pre osoby, ktorým naň vznikol nárok pred 1. októbrom 2023, teda pred tým ako bude osobitný príspevok nahradený inými opatreniami v rámci zákona č. 5/2004 Z. z.

K čl. II (zákon č. 461/2003 Z. z.)

Navrhuje sa rozšíriť možnosť zúčtovania priznaného starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, invalidného dôchodku, úrazovej renty, dávky garančného poistenia alebo

dávky v nezamestnanosti s poskytovanou pomocou v hmotnej núdzi, nie len v prípade príjemcu pomoci, ale aj v prípade ostatných členov domácnosti. Zároveň sa navrhuje rozšíriť možnosť zúčtovania aj na ďalšie dávky sociálneho poistenia (napr. pozostalostné dávky). Ide o zjednotenie postupu aj voči ostatným členom domácnosti, nakoľko preddavok na pomoc v hmotnej núdzi sa priznáva nielen v prípade ak začalo konanie o nároku napr. na starobný dôchodok u príjemcu pomoci v hmotnej núdzi, ale u každého člena domácnosti. V súčasnosti ak ide o príjemcu, neskôr priznaná suma starobného dôchodku sa zúčtuje s poskytnutým preddavkom na pomoc v hmotnej núdzi. V prípade člena domácnosti tento mechanizmus nie je ustanovený, pričom ide o prakticky rovnakú situáciu. Úrad však v tomto prípade musí po priznaní starobného dôchodku u členov domácnosti rozhodovať o povinnosti vrátiť preddavok na pomoc v hmotnej núdzi a následne pohľadávku osobitne vymáhať. Zjednotenie tohto postupu by znamenalo odstránenie dvojkoľajnosti v procese vrátenia poskytnutej pomoci v hmotnej núdzi a výrazné zníženie administratívnej náročnosti v tejto oblasti.

K čl. III (zákon č. 601/2003 Z. z.)

Navrhuje sa nepovažovať tehotenské za príjem na účely posudzovania životného minima. V súčasnosti sa za príjem na predmetné účely nezapočítava tehotenské štipendium, avšak tehotenské, ako dávka sociálneho poistenia, áno. Vo svojej podstate ide o rovnaké plnenia, ktoré tehotnej žene kompenzujú zvýšené výdavky spojené s tehotenstvom. Z uvedeného dôvodu sa navrhuje zosúladiť prístup v posudzovaní príjmu a nepovažovať ani tehotenské za príjem.

K čl. IV (zákon č. 5/2004 Z. z.)

V dôsledku vypustenia osobitného príspevku zo systému pomoci v hmotnej núdzi sa navrhuje zaviesť nové aktívne opatrenie na trhu práce, ktoré bude slúžiť na podporu opätovného začlenenia a udržania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie na trhu práce, ktorý bol členom domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi.

K čl. V (zákon č. 544/2010 Z. z.)

Cieľom navrhovaného ustanovenia je zvýšiť záujem o vykonávanie inštitútu osobitného príjemcu zo strany miest a obcí alebo iných právnických alebo fyzických osôb, ktoré majú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu. Inštitút osobitného príjemcu má svoje opodstatnenie, ale nie je dostatočne využívaný, nakoľko nie je zo strany najmä miest a obcí záujem o jeho vykonávanie.

K čl. VI (účinnosť)

Účinnosť čl. I sa navrhuje od 1. apríla 2023 s výnimkou bodov 1 až 3, 8, 12, 27 až 35,37 až 44, 47, 48,51, 52, 54, 55,58 a § 33c v bode 59, ktoré nadobúdajú účinnosť od 1. októbra 2023 v súvislosti s vypustením osobitného príspevku zo systému pomoci v hmotnej núdzi z dôvodu, aby bola zabezpečená adekvátne náhrada, prostredníctvom aktívnych opatrení na trhu práce po tomto dátume. Účinnosť bodu 45 v čl. I a čl. II - ustanovenia upravujúceho zúčtovanie dávok sociálneho poistenia s pomocou v hmotnej núdzi sa vzhľadom na potrebné úpravy informačných systémov navrhuje od 1. októbra 2023. Čl. III až V nadobúdajú účinnosť 1. apríla 2023.